

מגמות חצי-שנתיות במדיניות-החוץ האזורית של ישראל

גיליון מס' 1, ינואר-יוני 2018

עורכים: ד"ר רועי קיבריק וד"ר נמרוד גורן*

מסמך זה מציג מגמות מרכזיות במדיניות-החוץ האזורית של ישראל בחצי השנה החולפת. הוא מבוסס על ששת הגיליונות האחרונים של **הדו"ח הדיפלומטי** שמפרסם מכון מיתוים ושסוקר התפתחויות אחרונות בנוגע ליחסי ישראל והפלסטינים, יחסי ישראל עם המזרח התיכון, אירופה ואגן הים התיכון, ותפקוד מערך החוץ.¹

פירוט המגמות

- 1. ניסיונות השפעה על תכנית השלום האמריקאית המתגבשת - ישראל שמרה על פרופיל נמוך ביחס לתכנית השלום שמגבש ממשל טראמפ, ונציגי הממשלה נמנעו מהתבטאויות ביקורתיות כלפי היוזמה. לצד זאת, ישראל פעלה בערוצים מדיניים מול ארה"ב כדי להשפיע על תהליך גיבוש התכנית ולקדם תיאום עם הממשל האמריקאי ועם מדינות באזור לגביה.**
- 2. מאמץ דיפלומטי להעברת שגרירויות זרות לירושלים - ישראל עשתה מאמצים למנף את הצהרת טראמפ בעניין ירושלים ואת החלטתו להעביר את שגרירות ארה"ב בישראל לעיר. היא פעלה לשכנע מדינות נוספות להעביר את השגרירויות שלהן לירושלים – בדגש על מדינות מרכז ודרום אמריקה ומרכז ומזרח אירופה – ונחלה הצלחה בקרב גואטמלה ופרגוואי.**
- 3. קידום מהלכים כלכליים וביטחוניים, ולא מדיניים, מול הרשות הפלסטינית - ישראל המשיכה לנקוט קו ביקורתי כלפי הרשות הפלסטינית, ותיארה את הנשיא הפלסטיני עבאס כמכשול לשלום ולא כפרטנר. בהיעדר משא ומתן מדיני, הקשר של ישראל עם הרשות הפלסטינית התמקד בהיבטים כלכליים, בהובלת שרי האוצר והכלכלה, ובתיאום ביטחוני.**
- 4. השתתפות ישראלית בפורומים בינלאומיים למניעת משבר בעזה - ישראל לקחה חלק בניסיונות בינלאומיים לספק סיוע לעזה, בהובלת המדינות התורמות וארה"ב ובהשתתפות מצרים ומדינות המפרץ. ישראל תמכה במאמצי ארה"ב לייצר מנגנון סיוע חדש לעזה, תוך החלשת המנגנון הקיים של אונר"א, ונקטה יד קשה מול סדרת ההפגנות ברצועה.**
- 5. פעילות להגבלת המעורבות האיראנית בסוריה ולביטול הסכם הגרעין - במסגרת המאבק האזורי המתחולל בסוריה, ישראל פעלה צבאית נגד מטרת איראניות בסוריה, תוך הקפדה על תיאום מדיני עם רוסיה. ישראל עודדה את ארה"ב לפרוש מהסכם הגרעין עם איראן ולהימנע מנסיגה מסוריה, והעבירה מסרים מרתיעים לאיראן דרך מדינות מרכזיות באיחוד האירופי.**

* ד"ר רועי קיבריק הוא מנהל המחקרים של מכון מיתוים; ד"ר נמרוד גורן הוא ראש מכון מיתוים.
¹ הדו"חות החודשיים מספקים מידע על אירועים שוטפים, ובכך מייצרים תשתית לזיהוי מגמות מדיניות, שמתהוות לעתים על פני מספר חודשים ושלא זוכות תמיד לתשומת לב מספקת. מטרת מסמך זה היא להצביע על מגמות אלו, ובכך לשמש כלי עזר לעוסקים בתחום מדיניות-החוץ ולמתעניינים בו, ולאפשר בחינה של הכיוונים בהם צועדת הדיפלומטיה הישראלית. מסמך זה מתפרסם כחלק מפרויקט בשיתוף קרן פרידריך אברט.

6. **מאמצים להחזרת המצב לקדמותו ביחסים עם ירדן** - ישראל השיגה הסכם עם ירדן, שהביא לסיום המשבר המדיני שפרץ בין המדינות ביולי 2017, ושאפשר את הגעתו של שגריר ישראלי חדש לירדן ואת חזרת השגרירות לפעילות מלאה. ההסכם לא פתר את המחלוקות בין המדינות לשלל תחומים, אך אפשר את קיומה של פגישה בין נתניהו למלך עבדאללה.
7. **גישה לעומתית מול האיחוד האירופי וניסיונות להגביר את הפיצול בין חברותיו - ישראל** אימצה קו ביקורתי יותר מבעבר כלפי האיחוד האירופי, שכלל הטחת האשמות ועלבונות, ערעור על חשיבות האיחוד עבור ישראל, והימנעות מפגישה עם שרת החוץ האירופית. זאת, במקביל לניסיונות להגביר את הפיצול בין מדינות האיחוד האירופי בנושא הישראלי-פלסטיני.
8. **החרמת מפלגת החירות האוסטרית ושיתוף פעולה עם מדינות וישגרד** - בעקבות דיונים בכנסת ובמשרד החוץ בחרה ישראל להחרים את מפלגת החירות האוסטרית, לנוכח מאפיינים אנטישמיים. במקביל, המשיכה ישראל לפתח שיתוף פעולה עם מדינות וישגרד (צ'כיה, הונגריה, פולין וסלובקיה) למרות התרחקות מנהיגי מדינות אלו מערכי הדמוקרטיה הליברלית.
9. **קיפאון והדרדרות ביחסים עם תורכיה** - בעקבות האירועים בירושלים ובעזה, חל קיפאון בתהליך שיקום היחסים עם תורכיה ופרץ משבר חדש שהוביל להחזרת שגרירים. בעוד הקשרים הכלכליים בין המדינות דווקא גילו סימני התחזקות, האפשרות לייצא גז לתורכיה ירדה מסדר היום הישראלי, ושתי המדינות התקשו לאתר סדר יום משותף שיקרב ביניהן.
10. **חיזוק והרחבת הברית עם יוון וקפריסין** - ישראל, יוון וקפריסין העמיקו את הברית ביניהן דרך מפגשים של מנהיגים ובכירים, מהלכים משותפים בתחום הגז הטבעי, תרגילים צבאיים משותפים, ושיתופי פעולה בתחומי סביבה, כלכלה, תקשורת ופזורות. המדינות קידמו נראות ציבורית חיובית של הברית, ונקטו מהלכים לקרב אליה גם את מצרים, סביב נושא הגז הטבעי.
11. **משרד החוץ נאבק על מעמדו אל מול המהלכים להחלשתו** - משרד החוץ, עדיין ללא שר במשרה מלאה, פעל לחיזוק מעמדו והשפעתו דרך מאבק נגד קיצוץ תקציבי וסגירת נציגויות, מתן חוות דעת מקצועיות שהשפיעו על קבלת החלטות, מתיחת ביקורת על התנהלות המשרד לעניינים אסטרטגיים בנושא ה-BDS, השקת דיאלוג מדיני עם מחלקת המדינה האמריקאית, פעילות לגיוון יחסי החוץ ולחיזוק קשרים עם מעצמות עולות, והכרה בצורך לשתף יותר מידע עם הציבור. יחד עם זאת, המשרד עדיין לא ממלא תפקיד מוביל בסוגיות הליבה המדיניות.
12. **קידום פעילות הדיפלומטיה הדיגיטלית על ידי משרד החוץ** - משרד החוץ הגביר את פועלו בתחום הדיפלומטיה הדיגיטלית ומיצב עצמו כאחד ממשרדי החוץ המובילים בעולם בתחום זה. הדבר בא לידי ביטוי ביוזמות חדשות ופעילות מוגברת ברשתות החברתיות, כולל מול מדינות ערב (בייחוד עיראק) ובשפה הערבית, ואירוח כנסים ומפגשים בינלאומיים בנושא.